

Bruk og misbruk av argumenter i stamcelledebatten

I Ot.prp. nr. 108 (1) og i forslaget til statsbudsjett for 2003 (2) tar regjeringen til orde for en satsing på forskning på stamceller fra fødte personer. Denne satsingsviljen kombineres i odelstingsproposisjonen med et totalforbud mot forskning på humane embryonale stamceller (1). Regjeringens dobbeltforslag hviler på to forutsetninger:

- Forskning på stamceller er terapeutisk lovende
- Forskning på stamceller fra fødte representere etisk sett en enklere vei frem til dette mål enn forskning på humane embryonale stamceller.

Hensikten med dette innlegget er ikke å bestride de gode intensjoner som her uttrykkes, men å problematisere de empiriske forutsetninger som forslaget hviler på.

Søren Holm, professor i medisinsk etikk ved University of Manchester og Universitetet i Oslo, mener at det så langt i debatten ikke har vært lansert et eneste holdbart argument for *nødvendigheten* av forskning på humane embryonale stamceller og har argumentert for dette i to artikler som er under publisering (S. Holm, personlig meddelelse). Holm kritiserer også forkjemperne for denne forskningen for å drive med terapeutisk «oversalg» av sine resultater. Sistnevnte kritikk er det vanskelig å si seg uenig i. Mer problematisk er hans hovedpåstand.

Det bringer meg til en rapport om stamcelleforskning fra en komité nedsatt av det britiske overhus (3). Her er det ikke stamcellenes terapeutiske potensial som vies størst oppmerksomhet, men de mange grunnforskningsutfordringer som må løses før man kan si noe om muligheten for å gjennomføre prekliniske studier eller ordinære kliniske forsøk.

I sitt svar på spørsmålet om hvorvidt forskning på humane embryonale stamceller er *nødvendig* for å løse disse utfordringene, bygger komiteen på tre empiriske premisser. For det første er studier som tyder på at stamceller fra fødte har en høyere plastisitet enn tidligere antatt, slik det er rapportert i flere nyhetsoppslag og gjentatt i vitenskapelige tidsskrifter som *Nature Biotechnology* og *BMJ* (6–10). De hevder derimot at fenomenet spontan fusjon mellom embryonale stamceller og stamceller fra

fødte er blitt observert i in vitro-forsøk. Hvorvidt og eventuelt i hvilken grad cellefusjon bidrar til danning av transdifferensierte celler in vivo, er imidlertid fortsatt å betrakte som uavklart.

Det andre empiriske premiss som komiteen bygger sin argumentasjon på, er skriftlige og muntlige rapporter fra en hel rekke enkeltpersoner og institusjoner om deres syn på stamcelleforskning. Ett resultat av disse konsultasjonene er at veldig få eksperter – deriblant ingen av ekspertene som driver med forskning på stamceller fra fødte – sa seg enig i at den siste utviklingen innen forskning på slike stamceller hadde gjort forskning på humane embryonale stamceller overflødig.

For det tredje hevder komiteen at det er urealistisk å tro at det vil bli mulig å forstå de- og redifferensieringsprosessene uten å bruke embryonale stamceller, altså celler som befinner seg i udifferensiert tilstand. Selv om de fleste av disse forsøkene sannsynligvis vil kunne gjennomføres på embryonale stamceller hentet fra dyr, vil det likevel være nødvendig å sammenlikne resultatene med situasjonen i humane embryonale celler før man eventuelt kan gå videre med kliniske forsøk. Følgelig synes det å være vanskelig å komme forbi en viss forskningsmessig bruk av humane embryonale stamceller som *kontrollceller*.

For det fjerde: Selv om det i fremtiden skulle vise seg at forskning på humane embryonale stamceller vil bli overflødig, vet forskere i dag altfor lite til med sikkerhet å kunne forutsi i hvilken retning forskningen burde gå for å oppnå de beste resultater. Derfor er det også for tidlig nå å avskjære noen av de forskningstraseer som faktisk eksisterer (3).

Denne måten å løse overflødigheitsargumentet på står i skarp kontrast til Søren Holms vurdering. Ifølge Holm mangler man tvingende bevis for at

– forskning på humane embryonale stamceller vil generere terapeutiske resultater «mye hurtigere» enn forskning på stamceller fra fødte

– forskning på humane embryonale stamceller utgjør den eneste veimulighet frem til terapi for visse sykdommer

Ved å begrense seg til disse to terapeutiske premisser makter Holm å bygge opp et tilsynelatende holdbart argument mot forskning på humane embryonale stamceller. Problemet er imidlertid at en bit av historien mangler: grunnforskningen. Holm påpeker med rette at det blant enkelte forkjempere for

denne typen forskning drives terapeutisk «oversalg». Når han selv utelater grunnforskningsaspektet i sin egen beretning, risikerer han å forkaste for mye for tidlig. Ikke bare det, den strategi han selv bruker, likner til forveksling den strategi han med rette kritiserer de humanembryonale stamcelleentusiastene for å benytte seg av – «oversalg» av terapeutiske argumenter.

For å summere opp: Debatten preges av overforbruk av terapeutiske argumenter, enten for å legitimere forskning på humane embryonale stamceller eller for å forsvare et forbud mot slik forskning. I begge tilfeller er det empiriske grunnlag mangelfullt. Selv om det ikke alltid er slik at mangelfull behandling av detaljene fører til at fortellingen som sådan fortregnes, virker det som nettopp dette er tilfellet når det gjelder forskning på humane embryonale stamceller. Derfor er det også av avgjørende betydning for historiens troverdighet at grunnforskningsdetaljene trekkes inn i fortellingen. For bare slik kan stamcellers egentlige terapeutiske potensial bli synliggjort. Det burde de ansvarlige bak odelstingsproposisjonen (1) ha tenkt på før de la saken frem for Stortinget.

Jan Helge Solbakk

Senter for medisinsk etikk
Universitetet i Oslo

Litteratur

1. Ot.prp. nr. 108 (2001–2002). Om lov om endringer i lov 5. august 1994 nr. 56 om medisinsk bruk av bioteknologi (forbud mot terapeutisk kloning m.m.)
2. St.prp. nr. 1 (2002–2003). Samarbeidsregjeringen Bondeviks forslag til statsbudsjett for 2003.
3. Stem cell research. Report from The Select Committee. London: House of Lords, 2002.
4. Terada N, Hamazaki T, Oka M, Hoki M, Matsu-talerz DM, Nakano Y et al. Bone marrow cells adopt the phenotype of other cells by spontaneous cell fusion. *Nature* 2002; 416: 542–5.
5. Ying Q-L, Nichols J, Evans EP, Smith AG. Changing potency by spontaneous fusion. *Nature* 2002; 416: 545–8.
6. Flaws in studies of adult stem cells dash medical hopes. *Daily Telegraph* 14.3. 2002.
7. Study weakens anti-abortionists' adult tissue claim. *The Independent* 14.3.2002.
8. Experts question studies suggesting adult stem cells won't work. *CNSNews.com* (15.3.2002)
9. Turning back the clock. *Nat Biotechnol* 2002; 20; 5: 411.
10. Mayor S. Adult stem cells may not be able to differentiate into other cell types. *BMJ* 2002; 324: 696.